

معلمی، با اسم ربّ

شایسته برای شاگردان خود باشیم. تنها در این صورت است که عنوان «آموزش‌وپرورش» معنا و مفهومی واقعی می‌یابد.

تعلیم و تربیت را با نام خدا آغاز کنیم

خداوند سوره حمد را با «بسم‌الله‌الرحمن‌الرحیم» آغاز کرده و از این طریق اولین آموزه خود را به ما تعلیم داده و با تکرار آن در آغاز سوره‌های دیگر، بر اهمیت آن تأکید ورزیده است. آغاز کردن کارها با نام خدا که می‌توان آن را «ادب بندگی» نامید، از نظر اخروی، دنیوی، فردی و اجتماعی آثار و برکات فراوانی برای ما دارد که در احادیث و سیره عملی اهل بیت (تأکید ویژه‌ای بر آن شده و عالمان بزرگ دین نیز توصیه‌های فراوانی درباره آن کرده و خود نیز در عمل بدان پایبند بوده‌اند). نکته مهمی که «بسم‌الله‌الرحمن‌الرحیم» در عرصه تربیت به ما می‌آموزد

«آموزش‌وپرورش»، آموزش بر پرورش مقدم شده است، اما گویا برخی این تقدم را گواهی بر اهمیت آن نسبت به پرورش دانسته‌اند و شاید راحتی و قابل اندازه‌گیری بودن آموزش و دشواری‌های پرورش، سبب فریبی آن و نحیفی این گردیده است.

رسالت تربیتی و تعلیمی پیامبران

قرآن کریم در آیاتی که به رسالت پیامبران مربوط‌اند. «تذکیه و تربیت» را بر تعلیم و آموزش مقدم می‌کند تا نشان دهد که هدف اصلی پیامبران الهی همان تربیت است و تعلیم و آموزش دادن آنان به مردم (معلمی)، برای این هدف مقدس و رشد روحانی انسان‌هاست. از این‌رو لازم است هر یک از ما به هنگام تعلیم و آموزش، هدف اصلی را فراموش نکنیم و بلکه آن را محور آموزش‌های خود قرار دهیم و از نظر عملی و اخلاقی و رفتار نیز الگویی

خداوند در اولین سوره‌ای که بر پیامبر اکرم (صلی‌الله‌علیه‌وآله) نازل فرموده، خود را به‌عنوان معلم انسان (علق/۴ و ۵) و در سوره الرحمن، به‌عنوان معلم قرآن و تعلیم‌دهنده انسان معرفی کرده است (الرحمن/۲ و ۴).

خداوند در سوره حمد که عصاره قرآن است، از «ربوبیت» خود سخن گفته (الحمد لله رب العالمین) و ربوبیت به معنای پرورش دادن (علمی و عملی) و به کمال رساندن است و «معلمی» جلوه‌ای از ربوبیت و مرحله آغازین آن است چرا که تعلیم و آموزش، مقدمه‌ای ضروری برای پرورش و «رشد» انسان است.

از آنجا که انسان موجودی مختار و انتخابگر است و شناخت او نقشی مهم در انتخاب‌ها و رفتارهایش دارد، اولین گام در مسیر تربیت و رشد انسان، تعلیم و آموزش علمی اوست. به همین دلیل است که در نام وزارتخانه

این است که امر خطیر تربیت، چه در خانه باشد و چه در مدرسه و چه در هر کجای دیگر، باید با نام و یاد خدا و قصد الهی و برای رشد و جودی فرزندانمان باشد، نه برای منافع شخصی یا پسند اجتماعی. و فقط در این صورت است که تأثیرگذار و رشددهنده و با برکت خواهد بود. نیت و قصد الهی ما در تعلیم و تربیت، ناخالصی‌های درونی ما را می‌زداید و ارتباط مثبت ما با فرزندان یا شاگردان را تقویت می‌کند. تأثیرگذاری ما را افزایش می‌دهد و حتی در نحوه مواجهه ما با آنان و روش‌های تربیتی ما نیز تأثیرگذار است. تعلیم و تربیت‌هایی که از منفعت‌جویی یا سلطه‌گری یا ناکامی‌های شخصی والدین یا معلمان ناشی می‌شود، فرزندان و شاگردان را به مقاومت وا می‌دارد: زیرا خداوند همه انسان‌ها را آزاد آفریده است و هیچ‌کس تمایل ندارد زندگی و رفتار خود را براساس میل دیگران تنظیم کند. اما زمانی که تعلیم و تربیت ما خالص و خدایی می‌شود، دعوت به کمالات انسانی و الهی خواهد بود که آشنای فطری فرزندان و شاگردان ماست و گرایش فطری آنان به کمال‌خواهی و حقیقت‌جویی، محرک موافقی برای آموزش‌ها و پرورش‌های ما خواهد بود.

عرصه‌های تعلیمی در تربیت دینی

صرف‌نظر از رسالت پرورشی و تربیتی معلمان و شیوه‌های مواجهه و تأثیرگذاری بر دانش‌آموزان که به خواست خدا در مباحث آینده، آموزه‌های قرآن در این زمینه را بررسی خواهیم کرد، وظیفه تعلیمی و آموزشی معلمان در تربیت دینی عرصه‌های گوناگونی دارد که اشاره بدان‌ها لازم به نظر می‌رسد:

- آموزش جهان‌شناسی (شناخت جهان مادی و هویت الهی آن و نیز جهان آخرت)؛
 - آموزش خداشناسی (شناخت عمیق و ساده خداوند و اسمای حسنا الهی)؛
 - آموزش انسان‌شناسی (شناخت انسان از دیدگاه دینی و جایگاه رفیع او در هستی به‌عنوان خلیفه و جانشین خداوند در زمین)؛
 - آموزش دین‌شناسی (تعریف دین و ویژگی‌های آن و نقش آن در خوش‌بختی انسان و سعادت او در دنیا و آخرت)؛
 - آموزش‌های تخصصی (آموزش‌هایی برای ایجاد تخصص‌های لازم و کارآمد برای اداره جامعه اسلامی و ایجاد تمدن اسلامی)؛
 - آموزش‌های مهارتی (آموزش‌هایی که لازمه موفقیت و کمال‌یافتگی هر فرد در زندگی فردی و خانوادگی و اجتماعی است)؛
 - آموزش‌های اخلاقی و دینی (آموزش احکام دینی و صفات اخلاقی و راهکارهای آراسته شدن به فضائل اخلاقی و معنوی)؛
- امید آنکه توفیق الهی یار ما در این عرصه آسمانی باشد! ■